

Keeleinspeksiooni 2014. aasta tegevuse aruanne

2014. aastal koostati keeleseaduse täitmise järelevalve käigus kokku 1751 kontrollakti, neist 1487s fikseeriti keeleseaduse nõuete rikkumine. Esmakontrolli korras koostati 572 ja järelkontrollis 1179 akti. Saadeti välja 508 kirja (sh haldusmenetluse alustamise teavitused, ettekirjutus-hoiatused, märgukirjad ja selgitustaotlused). Lahendati 207 kaebust ja vastati 79 teabenõudele.

Ettekirjutuse korduva täitmata jätmise eest kohaldati väärteomenetlust 127-l juhtumil: hoiatamismenetlusi 52 ja kiirmenetlusi 75. Trahve määrati 2014. aastal kokku 7723 euro ulatuses, trahve laekus 5910 €. Sunniraha rakendati 129 korral kokku 8500 € ulatuses, sunniraha laekus 8520 €.

Peamised järelevalvevaldkonnad olid eesti keele oskuse kontroll ja avaliku teabe keelenõuetele vastavuse kontroll.

Eesti keele oskuse kontroll

Hariduse valdkonnas kontrolliti 1131 vene õppekeelega kooli või lasteaia pedagoogi eesti keele oskust, kusjuures tuvastati 938 nõuetele mittevastava keeleoskusega pedagoogi. Esmakontrolli korras kontrolliti 332 üldhariduskooli ja lasteaia pedagoogi eesti keele oskust, sh (Tallinnas ja Harjumaal 119, Ida-Virumaal 197, Valgas 7 ja Haapsalus 1). Seejuures tuvastati 143 keeleseaduse rikkumise juhtumit – neist 82 Tallinnas ja Harjumaal, 54 Ida-Virumaal ja 7 Valgas. Järelkontrollis kontrolliti 799 haridustöötaja ettekirjutuse täitmist ning tuvastati, et ettekirjutuse oli täitnud 236 töötajat (29,5%). Lisaks tegeliku eesti keele oskuse vastavuse hindamisele koguti Tallinna ja Harjumaa, Valgamaa ja Tartu ning Narva haridusasutustest andmeid pedagoogide eesti keele oskust tõendavate dokumentide kohta. Kokku saadi andmed 2484 pedagoogi kohta, sealhulgas tuvastati 673 pedagoogi, kellel puudus keeleoskust tõendav dokument.

Ettekirjutuse korduva täitmata jätmise eest tehti 271-le pedagoogile koos ettekirjutusega sunniraha hoiatus. Järelkontrollis rakendati sunniraha 95 pedagoogi suhtes, kes ei olnud ettekirjutust täitnud ning kelle eesti keele oskus ei olnud paranenud. Väärteomenetlust kohaldati 15 pedagoogi suhtes, kusjuures 6 pedagoogile määrati hoiatustrahv ja 9-le rahatrahv kiirmenetluse korras kogusummas 854 €.

Kokkuvõte eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajate eesti keele oskusest

Alates 1. septembrist 2013 kuni 2014. a lõpuni kontrolliti vene õppekeelega koolides eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajate eesti keele oskuse vastavust keeleseaduse alusel kehtestatud tasemele Harjumaa, Ida-Virumaa, Tartumaa, Pärnu ja Valga vene õppekeelega koolides. Koolijuhtidel paluti esitada andmed eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajate eesti keele oskust tõendavate dokumentide kohta, mille alusel selgitati välja õpetajad, kellel puudus nõutavale tasemele vastav eesti keele tasemetunnistus või kes olid esitanud tööalase keeleoskuse kategooriatunnistuse või kelle keeleoskuse suhtes koolijuhil oli kahtlusi tekkinud, ning hinnati nende tegeliku eesti keele oskuse vastavust nõutavale tasemele. Eesti keeles tasemehariduse saanud õpetajate eesti keele oskust kontrolliti vaid juhul, kui tööandja oli selleks soovi avaldanud.

Ühtekokku kontrolliti 810 õpetaja keeleoskust ning selgitati välja, et nende hulgast 57 õpetaja (7%) eesti keele oskus ei vasta nõutavale tasemele.

Tegeliku keeleoskuse kontrolli käigus kontrolliti õpetajate üldkeeleoskust. Keeleinspeksiooni pädevuses ei ole hinnata õpetajate eestikeelseks aineõpetuseks vajaliku oskussõnavara tundmist. Mõne õpetaja puhul, kellel oli keelenõue formaalselt täidetud, tekkis keeleametnikul kahtlus tema suutlikkuses oma ainet eesti keeles õpetada. Samas oli ka neid õpetajaid, kellel

nõutav keeleoskustunnistus puudus, kuid kes keeleametniku arvates saavad aine õpetamisega eesti keeles hakkama.

Tallinna koolides kontrolliti eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate eesti keele oskust ajavahemikus 2013. a september kuni 2014. a detsember. Kontrolliti 383 eesti keeles õpetava õpetaja (sh 144 eesti keele õpetaja) keeleoskustunnistusi. Tegelikult eesti keele oskuse vastavust nõutavale tasemele hinnati 40 juhul, kusjuures 32 õpetaja keeleoskus tunnistati nõutavale vastavaks. Kahele õpetajale, kellest ühel oli B2- ja teisel kesktaseme tunnistus, tehti ettekirjutus sooritada C1-taseme eksam ja ühele õpetajale (D-kategooria tunnistus) tehti ettekirjutus täiendada keeleoskust. Neli kooli (Sakala eragümnaasium, Edu Valem, Vana-Kalamaja Täiskasvanute Gümnaasium, Tallinna Mahtra Gümnaasium) lõpetasid töölepingu eestikeelseks aineõppeks ebapiisava keeleoskusega õpetajatega, kes ei olnud keeleametniku varasemat ettekirjutust täitnud; ühel juhul muutis tööandja 2014. a detsembris õpetaja töölepingut, nii et kõnealune õpetaja õpetab oma ainet (kehaline kasvatus) edaspidi mitte eesti, vaid vene keeles. Seega on Tallinna koolides KOLM ebapiisava eesti keele oskusega eesti keeles õpetavat õpetajat.

Narva üldhariduskoolide eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajate tegelikult eesti keele oskust kontrollis Keeleinspeksioon 03. märtsist kuni 09. juunini. Kokku töötab selliseid pedagooge Narva koolides 209, kellest 57-l on emakeel eesti keel. 209-st pedagoogist vastab 181 (86,6%) pedagoogi eesti keele oskus nõutud tasemele. 14-le pedagoogile tehti ettekirjutus täiendada suulist eesti keele oskust ja 14-le õpetajale tehti ettekirjutus sooritada ametikohal nõutav C1-taseme eksam.

Narva koolides on kokku KAKSKÜMMEND KAHEKSA ebapiisava eesti keele oskusega eesti keeles õpetavat õpetajat.

Kohtla-Järvel kontrolliti 52 eesti keele ja eesti keeles õpetavat õpetajat, kellest 9 eesti keele oskus ei vasta nõuetele. Neist 3-le tehti keeleoskuse täiendamise ettekirjutus (ühel neist oli C1-tase, ühel kõrgtase ja ühel eestikeelset haridust näitav dokument). Eksami sooritamise ettekirjutus tehti 6-le õpetajale (sh ühel õpetajal puudus keeleoskustunnistus sootuks).

Kohtla-Järve koolides on ÜHEKSA ebapiisava eesti keele oskusega eesti keeles õpetavat õpetajat.

Sillamäel kontrolliti 22 õpetajat, kellest 10 eesti keele oskus ei vasta nõuetele, neist 8-le tehti keeleoskuse täiendamise ettekirjutus (sh kahel on eestikeelne tasemeharidus, kuuel kõrgtase), kahele algtaseme tunnistusega õpetajale tehti eksami sooritamise ettekirjutus.

Sillamäel on KÜMME ebapiisava eesti keele oskusega eestikeelset aineõpet andvat õpetajat.

Tartu linna vene õppekeele gümnaasiumides on kokku 77 eesti keelt ja eesti keeles õpetatava aine õpetajat, sh 19 eesti keele õpetajat. 59 õpetajat on saanud eestikeelse hariduse, 7 õpetajat on esitanud C1- ja 6 õpetajat kõrgtaseme tunnistuse, kolmel õpetajal on F-kategooria tunnistus ja kõik nad valdavad eesti keelt nõutaval tasemel. Tasemeeksami sooritamise ettekirjutus tehti kahele õpetajale, kellel oli kesktaseme tunnistus.

Tartus on KAKS ebapiisava eesti keele oskusega eesti keeles õpetavat õpetajat.

Valga Vene Gümnaasiumi eesti keelt ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajaid kontrolliti 2014. a esimeses kvartalis. 25-st kontrollitud õpetajast on 17 saanud eestikeelse hariduse ning 8 on saanud tasemehariduse vene keeles, viimaste hulgas 7 on saanud kõrghariduse väljaspool Eestit. Kolmel õpetajal on kategooriatunnistus (D–F), kusjuures E- ja F-kategooria tunnistuse omaniku keeleoskus vastab Keeleinspeksiooni hinnangul tööks nõutavale tasemele. Viiel õpetajal on tasemeeksami tunnistus (neljal kesktase ja ühel B2-tase). Neile ja D-kategooria tunnistuse esitanud õpetajale on tehtud tasemeeksami tegemise ettekirjutus. Kahe õpetaja

tööleping on lõpetatud, seega on Valga Vene Gümnaasiumis VIIS eesti keeles õpetavat õpetajat, kelle keeleoskus ei vasta C1-tasemele.

Pärnu Vene Gümnaasiumis kontrolliti 18 eesti keele ja eesti keeles õpetava õpetaja dokumente ega tuvastatud ühtegi rikkumist. Väärrib märkimist, et õpetajate värbamisel teeb vene gümnaasiumi direktor tõhusat koostööd eesti õppekeele koolidega. Valdav enamik eesti keeles õpetavaid õpetajaid on eesti emakeelega ja saanud tasemehariduse eesti keeles. 3-l õpetajal oli E-kategooria tunnistus ning aastail 2012–2013 läbi viidud kontrolli tulemusel oli nende eesti keele oskus tunnistatud nõutavale tasemele vastavaks.

Kallaste Keskkoolis on 9 eesti keelt ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajat, sh 2 eesti keele õpetajat. Kõik õpetajad on omandanud kõrghariduse eesti keeles.

Räpina Ühisgümnaasiumis on 1 eesti keele õpetaja ja 3 eesti keeles õpetatavate ainete õpetajat, kes kõik on hariduse saanud eesti keeles.

Mustvee Vene Gümnaasiumis on 8 eesti keelt ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajat: viis neist on saanud eestikeelse hariduse ja kolmel on kõrgtaseme tunnistus. Eesti keele õpetajal on kõrgtaseme tunnistus.

Esitatud andmetest selgub, et eestikeelse aineõppe korraldamisel on kõige rohkem raskusi Ida-Virumaal, kus 231 eesti keeles õpetava õpetaja seas tuvastati 47 nõuetele mittevastava eesti keele oskusega õpetajat (Narvas 28, Kohtla-Järvel 9 ja Sillamäel 10).

Valga Vene Gümnaasiumis ei vasta C1-tasemele 5 (25 kontrollitust) eesti keeles õpetava õpetaja keeleoskus.

Tallinnas tuvastati 3 ja Tartus 2 ebapiisava keeleoskusega õpetaja.

Mujal Eestis tegutsevates vene õppekeele gümnaasiumides (Pärnu, Kallaste, Räpina, Mustvee) vastas kõigi õpetajate eesti keele oskus kehtestatud tasemele, kusjuures suurem osa nimetatud koolide õpetajaist on omandanud tasemehariduse eesti keeles.

Tervishoiu ja sotsiaalhoolde valdkonnas kontrolliti 94 töötaja (arstid, sh perearstid, meditsiiniõed, hooldustöötajad) eesti keele oskust Tallinna Lastehaiglas, SA-s Tallinna Koolitervishoid, Ida-Virumaa Kesksaiglas, kusjuures tuvastati 91 ilma nõutava keeleoskuseta töötajat. Esmakontrollis kontrolliti SA Tallinna Lastehaigla 8 meditsiiniõe keeleoskust ja tehti 7 tasemeeksami sooritamise ettekirjutust. SA Tallinna Koolitervishoid meditsiiniõdede keeleoskuse järelkontrollis selgus, et 14 kontrollitust oli ettekirjutuse täitnud 3, ettekirjutust ei olnud täitnud 8 õde, kellest 4-le tehti sunnirahahoiatust, ühe töötajaga oli tööleping lõpetatud. Ühele Ida-Virumaa perearstile tehti tasemeeksami sooritamise ettekirjutus ja ühele Tallinna perearstile keeleoskuse täiendamise ettekirjutus. Valga- ja Võrumaal tehtud 39 perearsti keeleoskuse seire näitas, et ühe perearsti eesti keele oskuse ei vasta nõutavale tasemele.

Seitsmest tervishoiu- või sotsiaalhoolekandeametist (Valga Haigla AS, MTÜ Valgamaa Tugikeskus, Paju Pansionaadid OÜ, SA Tallinna Koolitervishoid, Ida-Viru Kesksaigla SA) koguti andmeid töötajate eesti keele oskust tõendavate dokumentide kohta, mille tulemusel tuvastati, et keeleoskustunnistus puudus 1485-st töötajast 784-l.

Ettekirjutuse täitmata jätmise eest määrati kahele töötajale hoiatustrahv kogusummas 25 €. Neljale tervishoiuasutusele ja ühele proviisorile on tehtud koos ettekirjutusega ka sunniraha hoiatus, mida rakendatakse juhul, kui ettekirjutust määratud tähtpäevaks ei täideta.

Riigi- ja kohaliku omavalitsuse ametnike ning hallatavate asutuste töötajate (Narva Linnavalisus, Päästeameti Ida Päästkeskus, Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuur) eesti keele oskust kontrolliti 345 juhtumil, tuvastati 301 nõuetele mittevastava keeleoskusega

ametnikku või töötajat. Esmakontrolli korras kontrolliti 82 ja järelkontrollis 263 ametniku või töötaja eesti keele oskust.

Politseiametnike eesti keele oskust kontrolliti Lõuna- ja Ida Prefektuuris. Lõuna Politseiprefektuuri Valga jaoskonnas tuvastati järelkontrollis, et 70 politseiametnikust ei vasta keeleoskuse nõudele ühe politseiametniku eesti keele oskus ning tema suhtes rakendati sunniraha. Ida Prefektuuris tuvastati järelkontrollis, et 68 politseiametnikust ei olnud ettekirjutust täitnud 42, neile kõigile määrati rahatrahv. Samas kontrolliti esmakontrollis 20 politseiametniku keeleoskust, kes olid teenistusse võetud viimase aasta jooksul ning tuvastati, et nad kõik oskasid nõutaval tasemel eesti keelt.

Päästeameti Ida päästkeskuses kontrolliti esmakontrollis 45 päästetöötaja eesti keele oskust, kusjuures tuvastati 37 ebapiisava eesti keele oskusega töötajat, kellest kolmele tehti ettekirjutus keeleoskust täiendada ja 34-le – sooritada tasameeksam. Järelkontrollis tuvastati, et 54-st kontrollitud oli ettekirjutuse täitnud 5 ja osaliselt täitnud 4 töötajat, 9 töötajaga oli tööleping lõpetatud ja 36-le ettekirjutust eiranud töötajale määrati rahatrahv.

Narva Linnavalitsuses koguti andmeid linnavalitsuse ametnike ja hallatavate asutuste töötajate eesti keele oskust tõendavate dokumentide kohta, mille tulemusel tuvastati, et keeleoskust tõendav dokument puudus 247-st ametnikust ja töötajast 93-l. Esmakontrolli korras kontrolliti 16 ametniku või töötaja keeleoskust, kusjuures tuvastati 6 nõuetele mittevastava keeleoskusega töötajat, kellest viiele tehti ettekirjutus sooritada tasameeksam ja ühele – täiendada eesti keele oskust. Järelkontrollis tuvastati, et 10 ametnikuga oli teenistussuhe lõpetatud ning 76 ametnikule või töötajale tehti korduv tasameeksami sooritamise ettekirjutus. Kolmele ametnikule tehti ettekirjutuse täitmata jätmise eest hoiatustrahv ja 15-le – kiirmenetluse korras rahatrahv.

Müügi- ja teenindustöötajate eesti keele oskust kontrolliti Tallinna ja Kohtla-Järve Maxima keti kauplustes ning muudes müügi- ja toitlustuskohtades. Kontrolliti 143 töötaja tegelikku eesti keele oskust, kellest 120-le tehti eesti keele tasameeksami sooritamise ettekirjutus. Esmakontrollis kontrolliti 107 töötaja keeleoskust ja tuvastati 84 nõuetele mittevastava keeleoskusega töötajat. 31-st järelkontrollis kontrollitud töötajast tehti seitsmele uus ettekirjutus, kuuele töötajale määrati hoiatustrahv. Kohtla-Järve, Valga ja Tallinna Maxima kauplustest koguti andmeid müügitöötajate eesti keele oskust tõendavate dokumentide kohta, millest selgub, et keeleoskustunnistus puudub 184-st töötajast 44-l. Ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega tagada müügitöötajate eesti keele oskus tehti Maxima Eesti AS-le (Tallinna Pallastitn ja Rakvere Maxima), Rimi Eesti Food AS-le (Kärberi tn Säästumarket), Selver AS-le (Läänemere, Punane ja Mustakivi Selver) ja AS-le OG Elektra (Jõhvi Tartu mnt kauplus). Ettekirjutuse täitmist kontrollitakse 2015. a esimesel poolaastal.

Teenindustöötajate keeleoskust kontrolliti viiel juhtumil, tehti 4 ettekirjutust ja üks sunniraha hoiatus. Turvatöötajate keeleoskust kontrolliti meile laekunud kaebuste menetlemise käigus 3 juhtumil, tehti üks eksami sooritamise ettekirjutus, üks keeleoskuse täiendamise ettekirjutus, ühel juhtumil osutus kaebus alusetuks. Kaebuste alusel kontrolliti veel takso- ja bussijuhtide, reisifirmade klienditeenindajate ja reisisaatjate, juuksurite, kosmeetikute ning seadmete operaatori ja kingsepa eesti keele oskust.

Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalve

Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalves kontrolliti avaliku teabe ja reklaami ning asjaajamise, samuti tarbijateabe suhtes kehtivate nõuete täitmist Tallinnas ja Tartus ning mitmes teises linnas (Valga, Viljandi, Haapsalu, Pärnu, Maardu, Paldiski, Kuressaare). Kõige rohkem tuvastati eksimusi ärinime (kaubamärgi) või reklaami suhtes kehtivate nõuete vastu. Järelevalvemenetlus alustati 130-l juhtumil, kusjuures 76 juhtumil tehti ettepanek lisada tegevuskoha võõrkeelsele liiginimetusele (*lounge, café, outlet, pub* jms) eestikeelne tõlge, 26 juhtumil menetleti võõrkeelse reklaami või avaliku teabega seotud rikkumisi, 13 juhtumil

eksimusi kirjakeele normi vastu, 15 juhtumil eestikeelse asjaajamise õiguse eiramist või eestikeelse tarbijateabe puudumist.

14-l juhtumil tehti äriühingule ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega, millest 10 täideti määratud ajaks, ühes asjas jätkub kohtuvaidlus ja kahe juhtumi menetlus jätkub. Sunniraha rakendati ühel juhtumil 400 € ulatuses.

Eestikeelse asjaajamise ja avaliku teabe puudumise teateid laekus Keeleinspeksioonile 40-lt korteriühistult Tallinnas, Tartus, Pärnus, Valgas ja Paldiskis. Kontrollimisel osutus neli kaebust alusetuks, kuuele korteriühistule tehti ettekirjutus-hoiatus tagada eestikeelne asjaajamine ja avalik teave, ülejäänud juhtudel tehti korteriühistule kirjalik hoiatus.

Reklaamifirmad pöördusid telefoni või e-posti teel rohkem kui 30-l korral Keeleinspeksiooni poole järelepärimisega hinnangu saamiseks oma klientide esitatud reklaamikavandile, et enne selle teostamist veenduda reklaami vastavuses keeleshoiduse nõuetele.

2014. aastal laekus posti teel ja veebilehe vahendusel 79 teabenõuet ja 160 kaebust. Teabenõudeid esitati kõige rohkem võõrkeelsete väljendite (nt tegevuskoha- või tootenimetustes, kaubamärgis või tunnuslausel) kasutamise õiguspärasuse ja neile eestikeelse tõlke lisamise nõude kohta avalikus teabes ja reklaamis; jätkuvalt paluti selgitust keeleoskuse nõude rakendamise ning tööalase eesti keele oskuse kategooriatunnistuste kehtivuse kohta, samuti keelekasutuse kirjakeele normile vastavuse kohta. Mullusest rohkem esitati teabenõudeid võõrkeelte kasutamise õiguse kohta nii avalikus teabes ja reklaamis kui ka riigiasutuse ja kohaliku omavalitsuse asutuste asjaajamises. Teabenõuetele vastati kirjalikult määratud tähtaja jooksul.

Kaebustest puudutas valdav osa teenindus- ja müügitöötajate ja korteriühistute juhatuse liikmete või töötajate ebapiisavat eesti keele oskust. Kaebustes väljendati rahulolematust ka ärinimede ja avaliku teabe võõrkeelsuse, eestikeelse tarbijateabe puudumise, kirjakeele normi eiramise, kakskeelsete tänavanimisiltide ja avaliku keelekasutuse (kodumaised teleseriaalid ja reklaam) madalkeelsuse üle. Kaebusi tuli ka kohaliku omavalitsuse ametnike keele-eelistuste kohta avalikel üritustel.

Kakskeelsete tänavanimisiltide kohta laekus kaebusi Kuressaarest, Haapsalust, Viljandist, Viiratsist, Kilingi-Nõmmelt, Raplast, Harku vallast, Kehrast, Narva-Jõesuust ja Vaivarast. Linna- või vallavalitsusele saadetud märgukirjas tehti ettepanek kakskeelsed sildi eemaldada, mille asjaomane asutus täitis viivitamata.

Keeleinspeksioon oli 2014. aastal menetlusosaline (vastustaja) ühes haldusasjas. Tallinna Halduskohus arutas 22.09.2014 OÜ Jaclyn kaebust Keeleinspeksiooni 04.03.2014 ettekirjutus-hoiatuse nr 21-SR-14 tühistamise nõudes, mida kohus ei rahuldanud. OÜ Jaclyn vaidlustas otsuse ringkonnakohtus ning kohtuistung on määratud 21. aprilliks 2015.

Eelmiste aastatega võrreldes on vääriteoasjade arv vähenenud, sest karistusõiguse põhimõtete muutumisest tulenevalt ei käsitata keeleoskuse nõude rikkumist füüsilise isiku poolt vääriteona, ning põhiliseks mõjutusvahendiks jääb sunniraha, mille rakendamise juhtumite arv on kasvanud.

Kõige rohkem vääriteomenetlusi alustati Ida Prefektuuri politseiametnike ja Päästeameti Ida päästkeskuse töötajate suhtes, sunniraha määrati kõige sagedamini Tallinna koolide ja lasteaedade pedagoogidele.

Keeleinspeksioon jätkab keeleshoiduse täitmise järelevalves koostööd Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti reklaamikomisjoniga reklaami ja avalike siltide kavandite keelekasutuse keeleshoiduse nõuetele vastavuse tagamisel, politseiasutustega politseinike ja turvatöötajate eesti keele oskuse kontrollimisel ning Tarbijakaitseametiga tarbijatelt laekunud kaebuste lahendamisel.